

SIECIECHÓW-OPACTWO

Lokalizacja (historyczna i współczesna)

SIECIECHÓW-OPACTWO, ziemia stężycka województwa sandomierskiego (ob. powiat kozienicki, województwo mazowieckie), Kongregacja Benedyktyńska Świętego Krzyża (ob. dekanat czarnolaski, diecezja radomska), kościół opacki benedyktynów (ob. parafialny) pw. św. Wniebowzięcia Najśw. Marii Panny i Dziesięciu Tysięcy Męczenników, kompletna polichromia iluzjonistyczna wnętrza, dwufazowa; dawny refektarz, odkrywki polichromii obramień ornamentalnych dwóch wnęk z emblematami

Datowanie (z fazami)

Faza I – koniec XVII albo 2. ćw. XVIII w.

Faza II – po 1769

Faza III – przed 1779

Fundator / fundatorzy (odpowiednio do faz)

Faza I – nieustalony, najpewniej władze miejscowego konwentu benedyktynów

Fazy II-III – fundator wystroju kościoła – opat komendatoryjny sieciechowski o. Leonard Prokopowicz

Wykonawcy (osoby, warsztat, krąg artystyczny) – pierwotni i wtórni

Faza I – niezidentyfikowany warsztat z Małopolski (?)

Faza II – nieustalona pracownia z Warszawy (atryb.)

Faza III – Szymon Mańkowski z Warszawy, malarz królewski

Historia powstania

Opactwo założone najprawdopodobniej między 1122 i 1138 r. za panowania księcia Bolesława III Krzywoustego przez cześnika Sieciecha młodszego z możnowładczego rodu Starzów-Toporczyków, w sąsiedztwie ich dawnego grodu zw. Wójtowa Góra (ob. na terenie wsi Zajezerze). Pierwotnie ulokowane na kępie wśród rozlewisk Wisły, z wsią służebną zwaną Opactwo. Pierwotny kompleks budynków drewniany z pierwszym kościołem pw. Wniebowzięcia Najśw. Marii Panny i Dziesięciu Tysięcy Męczenników, przekształcony 1496, zastąpiony w 1530 r. kolejnym, rozbudowany i okolony umocnieniami w 1580 r. przez opata komendatoryjnego Józefa Wereszczyńskiego. Zabudowania drewniane spalone w 1682 r., sam kościół odnotowany w 1694 r. w złym stanie. Kompleks rozbudowywany sukcesywnie od 1733 r. Nowy, murowany kościół w stylu późnego baroku, na planie centralnym (zbliżonym do krzyża greckiego) ze ślepą, kolistą kopułą i kwadratową wieżą na osi prezbiterium, skierowanego na południe, wznoszony od 1739 do 1748 i 1749-1767 do 1770 r. wg nieznanego projektu (z modyfikacją planów w ostatnim etapie przy wznoszeniu fasady) pod kierunkiem kolejnych opatów komendatoryjnych: Józefa Wawrzyńca Kurdwanowskiego (lata rządów: 1739-1748), Marcina Wawrzyńca Bułharewicza (1748-1767) i Leonarda Prokopowicza (1767-1798), konsekrowany 1780. Z lat 1769-1779 pochodzi kompleksowa dekoracja malarska wnętrza, wykonana w dwóch fazach, kolejno w stylu rokoka i wczesnego klasycyzmu francuskiego (styl Ludwika XVI zw. *Le transition*), za kwotę 30 000 złp z donacji opata Prokopowicza, zapewne w tym samym czasie zakupiony za 1000 czerwonych złotych obraz do ołtarza głównego (zniszczony ostatecznie po 1872 r.). W dawnym refektarzu klasztorным, wokół wnęk (ob. szafy), wykonane w nieustalonym czasie odkrywki konserwatorskie okalającej je dekoracji ornamentalnej, w zwieńczeniach z medalionami i banderolami z inskrypcjami, pochodzące najprawdopodobniej z końca XVII albo 2. ćw. XVIII w.

Przekształcenia, remonty, konserwacje

Późnonowożytna modernizacja zespołu objęła następnie budowę refektarza, osobnego budynku przeoratu, wreszcie w 1800 r. klasycystycznego gmachu szkoły przyklasztornej. W 1795 r. likwidacja kongregacji benedyktyńskiej Św. Krzyża, opactwo skasowane przez władze carskie w 1819 r. Kościół przekazany wtedy w zarząd klerowi diecezji sandomierskiej, z przerwą w latach 1845-1879 – wtedy akcja rozdania poszczególnych sprzętów do innych świątyń parafialnych, m.in. do fary staromiejskiej w Radomiu. Po odzyskaniu przez władze diecezjalne kościoła przeszedł gruntowny remont w latach 1879-1884 (kier. ks. prob. Wincenty Wołosewicz), powtórna konsekracja w 1885 r. Zespół budynków

klasztornych przejściowo funkcjonujący jako magazyn władz carskich, stopniowo opuszczany do końca XIX w. i przekazany do rozbiórki (część skrzydła południowego i całe zachodnie, łączniki między fasadą kościoła na gmachami przeoratu i pałacu opackiego, budynki pomocnicze), silnie uszkodzone w 1915 r. w wyniku ostrzału artyleryjskiego, odbudowane w niewielkiej części w 1926 r. z inicjatywy ks. prob. Aleksandra Siweckiego. W okresie II wojny światowej, w latach 1943-1946, kompleksowa konserwacja / restauracja malatury wnętrza świątyni sumptem parafii za ks. prob. Józefa Sałka, wyk. mal. bracia Władysław i Kazimierz Drapiewscy z Pelplina oraz Alojzy Teichert z Gniezna (wtedy na górnym, letnim chórze klauzurowym za ścianą ołtarzową prezbiterium wykonana kompozycja poświadczeniowa autorów i dwa boczne przedstawienia w iluzjonistycznych arkadach: po lewej św. Benedykta, po prawej – króla Dawida. Kolejne konserwacje fresków w 1972-1974 i po 2000 r.

Kompozycja / układ

Faza I – Klasztor, skrzydło południowe, dawny refektarz, ściana północna, dwie zamknięte odcinkowo wnęki (ob. wypełnione przez współczesne szafy trzyskrzydłowe), odkrywki konserwatorskie (w niszy wschodniej fragmentaryczne, w zachodniej wielkopołaciowe: wokół linii wnęk pas wolutowego ornamentu w tonacji ugrowej, ponad górnym zamknięciem, udekorowanym białawymi girlandami laurowymi (?) na osi emblemat – kartusz z owalnym otokiem z zielonkawego lauru (w zachodniej w polu z częściowo zatartym ciemnobrązowym krzyżem z ciemnoszarą koroną cierniową na jaśniejszym tle, poniżej łukowa banderola z częściowo zatartą inskrypcją kapitałą nowożytną: „MORTIS OLIM NUNC TE[S]SERA VITA [...]”).

Faza II – Kościół, prezbiterium, prosta ściana południowa (ołtarzowa) i podniebie czaszy ślepej kopuły, polichromie iluzjonistyczne z podziałami architektonicznymi, detalami ornamentalnymi i programem figuralnym: ołtarz główny, z imitacją bladioróżowej i seledynowej marmoryzacji i ugrowych kapiteli i licznych złoceń, figury i detale ornamentalne typu *rocaille* w tonacji *en grisaille*, w formie edikuli na wysokim dwustrefowym cokole (w górnej strefie piedestały kowadełkowe podpór, z płycinami, zwieńczone uskrzydłonymi główkami anielskimi), na planie wklęsłym z ukośnymi ściankami bocznymi, o rozbudowanym programie artykulacji, ujęty kioskami utworzonymi z pilastrów (poprzedzonych odstawionymi kolumnami, połączonymi łukowatymi odcinkami belkowania) z gzymsem koronującym z pasami: ząbków, kimionu jońskiego oraz perełkowania, nad ww. kolumnami odcinki ze spiralnymi wolutkami gzymesu) i skrajnych kolumn – wszystkie w porządku kompozytowym, w kanelurach finule. Zwieńczenie w formie wykrojowej nadstawki, ujętej spływami wolutowymi o fantazyjnych górnych zamknięciach nakrytych łukowatymi odcinkami gzymesu z wazami płomienistymi, z wkomponowanym na osi szeroko rozglifionym uskokowo, ośmiolistnym oknem ujętym fantazyjnym wolutowym obramieniem kartuszowym, nakrytym odcinkiem gzymesu z grupą obłoków i parą uskrzydłonych główek anielskich. W polu głównym zamknięta półkolistnie wnęka w iluzjonistycznej ramie *rocaille*owej, na osi gzymesu owalny, uskrzydłony kartusz z niezidentyfikowanym godłem (ciemnoczerwony krzyż łaćski bez lewego ramienia, na białym tle, być może wtórny, po 1879?), ujęty po bokach gałązką palmy i lauru (?), w polu nadstawki, w wykrojowej płycinie z kontrpłyciną grupa figuralna na obłokach z siedzącą w $\frac{3}{4}$ w prawo Marią depczącą półksiężyc (głowa w maforium, na tle okna – namalowana na desce), w otoczeniu dynamicznie upozowanych aniołów i sparowanych główek anielskich, z rozwijającą się diagonalnie w dół girlandą kwiecia. Na osiach pilastrów, na cokołach figury zwróconych ku centrum św. św. Benedykta i Scholastyki w habitach i z pastorałami w rękach, na osiach odstawionych kolumn – ujęte w dynamicznych pozach anioły. Wokół struktury, na jasnym tle ściany elementy iluzjonistycznych podziałów, kontynuujących w perspektywie zbieżnej przestrzenną, pilastrowo-kolumnową artykulację wnętrza – narożne pilastry w porządku korynckim z ugrowymi głowicami, poduszkowym fryzem belkowania z plecionką *rocaille*ową i profilowanym belkowaniem, w arkadzie gzymesy zwinięte u nasady w ślimacznice, w glicie zielonkawej pas płyciny z *rocailles*, w kluczu wydłużony grzebieniowy kartusz rokokowy. Snycerskie tabernakulum oraz krucyfik z rzeźbiarskimi draperiami w polu głównym wtórne.

Faza III – Iluzjonistyczna dekoracja pozostałych ścian oraz sklepień i podniebia czaszy kopuły: dolna strefa cokołu malowana brunatno z ciemniejszymi płycinami, tła ścian, architrav, gzymes koronujący i obramienia okien i nisz *en camaïeu* z cieniowaniem, kanelowane trzony podpór (ze stiukatorskimi, białymi kapitelami w porządku korynckim) i tła wszystkich płycin różowo-czerwone, detale

rzeźbiarskie i zdobnicze *en grisaille*. Z wyjątkiem podpór podziały belkowania iluzjonistyczne, z pasem laurowym we fryzie i pasam kimationu jońskiego, ząbków i perełkowania w gzymsie. Pola ścian prezbiterium i bocznych w pozostałych ramionach krzyżowej nawy zaprojektowane w identyczny sposób – na wybrzuszeniach muru przesunięte na osi występy, w których zamknięte odcinkowo otwory łóż w uskokowych obramienia z wolutkami przy kluczu (w ścianach szczytowych wyższe okna z głębokimi glicami, w północnych ścianach ramion bocznych łoż zamurwane, z imitacją czterdzielnymi okien z siecią prostokątnych kwatek i błękitną kotarą, odchyloną z jednej strony), ponad którymi ujęte spływami wolutowymi, zamknięte odcinkowo z gzymsem nadstawki zwieńczone wydłużonym kartuszem wolutowym (przesłaniającym architraw) z płycinami wypełnionymi kolistymi medalionami w otoku ornamentu, z imitującymi medale w konwencji *all'antica* przedstawieniami półpostaciowymi osób (ujętych w $\frac{3}{4}$ odpowiednio ku ołtarzowi głównemu oraz centrum świątyni) zasłużonych dla fundacji opactwa, utworzenia Kongregacji Świętokrzyskiej i budowy nowej świątyni XVIII-wiecznej, w prezbiterium odpowiednio: na ścianie wschodniej króla Bolesława I Chrobrego, w zbroi antycznej i płaszczu oraz koronie (z inskrypcją kapitałą w otoku: „BOLESLAUS CHROBRI I. REX POLONIAE.”, w otoku kwiecie, pod imitującym antyczny porfir medalionem poduszka z berłem i jabłkiem, powyżej korona zamknięta, po bokach armatury z dwoma sztandarami z orłem polskim), na zachodniej – cześnika Sieciecha młodszego (z inskrypcją: „SETIEHEUS COMES PALAT: CRAC. BELLI DUX”, ponad analogicznym medalionem wieniec laurowy, po bokach panoplia, m.in. egida), w ramieniu wschodnim, od południa: w wieńcu laurowym medalion z przedstawieniem papieża Klemensa XI, w stroju pontyfikalnym i piusce w tonacji *en grisaille* na punktowanym tle (z inskrypcją: „CLEMENS XI. P.M. EREO: CON: BEN: POL:”, poniżej trzy tiary klucze św. Piotra i potrójny krzyż papieski), od północy: o. Józefa Kurdwanowskiego w stroju opata (z inskrypcją: „IOSEPHUS KURDWANOSKI ABB: SIEC: CEPIT.”, poniżej trzy infuły i pastorał), w ramieniu zachodnim odpowiednio: papieża Benedykta XIII (z inskrypcją: „BENED: XIII P.M. PROPAG: CON: BEN: POL:”, z dwiema tiarami, księgą z pieczęciami, kałamarzem z piórami oraz krzyżem i kielichem; opata Wawrzyńca Bułharewicza (z inskrypcją: „LAUREN: BULHAREWICZ ABB: SIEC: Perfecit” oraz z trzema infułami i pastorałem; wymienione kompozycje flankowane wąskimi płycinami dwóch typów: w szerszych podwieszane na szarfach z kokardami panopliony z ukośnie ustawionymi tarczami oraz odpowiednimi atrybutami: elementami armatury (w prezbiterium) i kapłańskimi w bocznych (w ramieniu zachodnim instrumenty muzyczne), w węższych kampanule na zwisach z kokardkami; w bocznych glicach okien zwisy z kiściami owoców, w zamknięcia – symetryczne plecionki roślinne; w łożach prostokątne płyciny. W ścianach południowych ramion bocznych, poniżej iluzjonistycznych okien owalne świetliki korytarza komunikacyjnego w miąższu muru, ujęte klasycyzującym obramieniem z graniastym cokołem, z występem z pasem ząbków i dekoracją ornamentalną, nakrytym girlandami z owocami i główką anielską w kluczu, pod oknami w ramieniu północnym poniżej okien świetliki kolisty, w prostokątnym obramieniu architektonicznym z płyciną wypełnioną plecionką antykizującą z uskrzydloną główką anielską i dwiema girlandami, w kluczu obramienia okna – wydłużony kartusz wolutowy z główką na osi, ujęty palmami (zasłaniający architraw i część fryzu), na chórze muzycznym, nad oknem kartusz z herbem Lubicz okolonymi insygniami biskupimi, podtrzymywany przez ulatujące anioły, poniżej owalny kartusz z inskrypcją kapitałą: „LEONARDUS PROKOPOWICZ ABBAS / SIECIECHOVIENSIS ADORNAVIT”. Frontowa ściana balkonu chórowego z profilowanymi gzymsami z ornamentem, ujęta płycinami z podwieszeniami z księgami, otwartymi Psalmów i mniejszymi, w kluczu arkady owalny kartusz z inskrypcją: „Anno Domini / MDCCLXXIX”, podtrzymywany przez ujęte antytetycznie anioły, podtrzymujące girlandy laurowe; balustrada tralkowa, na osi prostokątny cokolik z płyciną, w której na poduszce harfa i korona.

Kopuła: w pendentywach trzyścienne konsole z girlandami podwieszonymi pod górnymi wolutami spiralnymi, ujęte uskokowymi płycinami, w otoku podstawy czaszy profilowany gzyms i pasem kwiecisty w czaszy ażurowa, kolisty, ośmioczętna kompozycja architektoniczna, artykułowana parami

obustronnie zdwojonych kolumn w porządku korynckim na wysuniętych odcinkach cokołu, dźwigających wyłamane belkowanie z pasem ząbków, na wystęпах wazy z kwieciem, w osiach zamknięte półkole arkady, poprzedzone żelaznymi balustradami. W centrum, wśród skłębionych złotych obłoków z uskrzydłonymi główkami anielskimi, przeznaczona do oglądania od strony prezbiterium scena Apoteozy św. Benedykta z Nursji u Trójcy Świętej, w lewej dolnej części kompozycji z patronem zakonu w czarnym habicie benedyktyńskim, ukazany w klęczącej pozycji oranta w $\frac{3}{4}$ w prawo, po prawej z aniołkiem trzymającym infułę i pastorał, wyżej, po bokach kolistego otworu wentylacji zwróceniu ku sobie Jezus i Bóg Ojciec w przynależnych Im nimbach, powyżej w glorii promienistej gołębic Duchą Św.

Sklepienia: krzyżowe, o analogicznej kompozycji wysklepków, lunet i ścian tarczowych. Dzielone gurtami z płycinami wypełnionymi plecionką roślinną, z kolistymi zwornikami w szczycie, ozdobionymi wirującymi rozetkami, podziały wewnętrzne przeset wzdłuż linii lunet (z linią kwiecia), z listwą wiodącą, profilowanych i złączonych centralnie kolistymi polami z glorią z okiem Opatrzności Bożej (w ramionach bocznych: siedem płomyków i księżyc w pełni, w północnym – podwójny krzyż patriarchalny św. Benedykta z literami zapisanymi kapitałami), między nimi wykrojowe płyciny ze związanymi sznurem i szarfą wieńcami lauru i gałązkami palmy, w lunetach symetryczne plecionki roślinne z łukami strączków z uskrzydłonymi główkami anielskimi; okna o treflowym, uskokowym wykroju, szeroko rozglifione, ujęte profilowym obramieniem z laurem, wokół którego architektoniczne, zamknięte odcinkowo nadstawki ujęte spływami ślimacznicy z kwietnymi wazonami, dekorowane po bokach girlandami laurowymi i liśćmi palm.

Para nastaw ołtarzy bocznych na ścianach południowych ramion krzyża: o identycznych formach architektonicznych obramień edikulowych, ujętych występami z główkami anielskimi i kampanulami w płycinach, z bocznych spływami wolutowymi, dźwigającymi zredukowane belkowanie, w polach prostokątne płyciny z guzkami i podwieszoną centralnie dwuczęściową girlandą owocową na szarfie z kokardką, zwieńczenia w formie nieregularnych ścianek muru z glorią promienistą okalającą owalny czarny medalion z ugrowym monogramem, odpowiednio: od wschodu „IHS”, od zachodu „SS”.

Ikonografia

Faza I – identyfikacja emblematu niemożliwa. Treść inskrypcji odnosi się do idei eschatologii, związanej z rolą ofiary krzyżowej Jezusa Chrystusa w dziele odkupienia ludzkości.

Faza II – pierwotny program ideowo-treściowy ołtarza głównego, ze sztalugowym obrazem Dziesięciu Tysięcy Męczenników w polu głównym, czytelnie nawiązywał do podwójnego wezwania świątyni opackiej, uzupełnionego o postaci świętych założycieli męskiej i żeńskiej gałęzi zakonu benedyktyńców. Wprowadzenie po 1879 r. przez kler diecezjalny w miejsce zniszczonego obrazu krucyfiksu wypaczyło to przesłanie.

Faza III – dekoracja iluzjonistyczna z elementami dwóch programów: historyczno-fundatorskiego i zakonno-eschatologicznego (powiązanego z programem ołtarza głównego). Pierwszy, rozwinięty na ścianach bocznych, dotyczy grona osób wstawionych fundacją i uposażeniem opactwa sieciechowskiego (wg legendy zakonnej był to już król Bolesław I Chrobry, obecnie wiadomo, że chodziło o księcia Bolesława III Krzywoustego; drugim był Sieciech młodszy, cześnik książęcy, wg stanu wiedzy z końca XVIII w. pomyłony z ojcem – palatynem księcia Władysława Hermana), następnie papież: Klemens XI Albani (pontyfikat: 1700-1721) i Benedykt XIII Orsini de Gravina (1724-1730), którzy zaaprobowali i otoczyli opieką polską Kongregację Benedyktyńską Świętego Krzyża, oraz dwa opaci komendatoryjni-fundatorzy nowej świątyni: Kurdwanowski i Bułharewicz. W części chórowej znalazł się zamykający ten cykl herb Lubicz opata Prokopowicza – donatora dekoracji malarskiej, z datą jej zakończenia na parapacie chóru muzycznego: 1779, i stosowną inskrypcją. Na sklepieniu i w kopule ukazano Apoteozę świętego patrona-założyciela zakonu św. Benedykta z Nursji, uzupełnioną w części północnej, w kluczu sklepienia przedstawieniem jego krzyża patriarchalnego, odnoszącego się do idei walki / ochrony wiernych przez Szatanem, wszelkim grzechem i zagrożeniami (w tym klęskami elementarnymi), co znajduje wyjaśnienie w rozwinięciu inicjałów (liter na belkach krzyża) do pełnej formy modlitwy apotropaicznej, fundamentalnej w duchowości benedyktyńskiej doby kontrreformacji.

Analiza formalno-stylistyczna

Faza I – fragmentaryczność odkrywek i brak związków omawianych partii polichromii z dekoracjami w sąsiednim wnętrzu kościoła uniemożliwiają precyzyjną analizę morfologiczną. Obecność w obramieniach motywów wolutowych, przypominających wcześniejszą fazę ornamentyki chrząstkowo-maźlowinowej, skłania – obok informacji o kolejach powstawania murowych budynków klasztornych dopiero w końcu XVII w. – do datowania omawianych partii na najwcześniej na ten okres.

Faza II – iluzjonistyczny ołtarz główny kościoła benedyktyńskiego w Sieciechowie jest najwybitniejszą kreacją malarstwa doby późnego rokoka w północnej części historycznej Małopolski. Dotychczas, na kanwie XIX-wiecznych opinii Edwarda Rastawieckiego i ks. Józefa Gackiego, łączono jego powstanie z autorem pozostałej, wczesnoklasycystycznej części polichromii ścian i sklepień – Szymonem Mańkowskim (ok. 1724-po 1793), uczniem Szymona Czechowicza i Łukasza Smuglewicza i stołecznym malarzem królewskim Stanisława Augusta Poniatowskiego. Tymczasem zarówno repertuar elementów architektonicznych i zdobniczych, jak i kanon i sposób malowania postaci w obu tych częściach pozostają zdecydowanie odmienne. Skłania to do nieco wcześniejszego datowania tej fazy dekoracji – zapewne ołtarz wykonano w latach 60. XVIII w. Pod względem stylistycznym dzieło to plasuje się w jednym rzędzie z realizacjami iluzjonistycznymi w nieodległych Michałowicach nad Pilicą (1752-1754, mal. Łukasz Smuglewicz, atryb.) i w Łęczeszycach koło Grójca (1765, mal. br. Marceli Dobrzeński), jednak pod względem formy jest odrębne, co więcej zastosowany tutaj zespół dekoracji *rocailles* odznacza się znacznie większą finezją i fantazją. Wysoka klasa pędzla sugeruje zatrudnienie w Sieciechowie mistrza ze stołecznej Warszawy.

Faza III – Z uwagi na treść kilku uzupełniających się relacji prasowych z początku XIX w. autorstwo stołecznego malarza nadwornego Szymona Mańkowskiego nie było podważane. Realizacja sieciechowska, odosobniona na tle *stricte* świeckiej twórczości artysty, specjalizującego się głównie w kreacji modnych w 4. ćw. XVIII w. motywów pejzażowych w typie włoskim, sentymentalnym, oraz świeckich dekoracji groteskowych (rezydencje w Jabłonie i Nieborowie, 1777-1782 i 1784), nie znajduje analogii. Poszczególne motywy architektoniczno-ornamentalne można porównać jedynie z dekoracjami wewnątrz na piętrze Pawilonu Królewskiego w Jabłonie, zwłaszcza w dekoracji opraw wedut włoskich w Sypialni-Gabiniecie. Analiza morfologiczna omawianej wczesnoklasycystycznej malatury wnętrza kościoła sieciechowskiego znakomicie wypełnia lukę w wiedzy o zaawansowaniu stylowym i ogólnym poziomie artystycznym stołecznego centrum malarstwa monumentalnego w słabo jeszcze rozpoznanych latach 70. XVIII w. – okresie płynnego przejścia od form rokoka do wczesnego klasycyzmu spod znaku stylu Ludwika XVI zw. *Le Transition*, z licznymi odwołaniami do tradycji antycznej, acz jeszcze w późnonowożytnej manierze dworskiej.

Źródła i literatura przedmiotu

Warszawa, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Dział Ewidencji i Rejestru Zabytków Ruchomych, karty nr RAX 000002324, 000002328, sierpień 1973, oprac. W. Puget.

A. Wojciechowski, *Sieciechów – studium historyczno-urbanistyczne*, PKZ Lublin 1982, mps.

E. Rastawiecki, *Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających*, t. 2, Warszawa 1851, s. 4; J. Gacki, *Benedyktyński klasztor w Sieciechowie według pism i podań miejscowych*, Radom 1872, s. 4-5, 17-26; J. Wiśniewski, *Dekanat kozienicki opisał...*, Radom 1913, s. 149-153; Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. III: *Województwo kieleckie*, red. J. Z. Łoziński i B. Wolff, z. 6: *Powiat kozienicki*, oprac. tychże, Warszawa 1958, s. 23-25, fig. 19, 21, 29; E. Wiśniewski, *Z dziejów opactwa benedyktynów w Sieciechowie*, „Roczniki Humanistyczne Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”, VII: 1958, z. 2, s. 35-37; T. Jaroszewski, J. Kowalczyk, *Artyści w Puławach w XVIII wieku (w świetle ksiąg metrykalnych parafii Włostowice)*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 21: 1959, nr 2, s. 217; M. Brykowska, *W sprawie architektury zespołu pobenedyktyńskiego w Opactwie-Sieciechowie*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki : teoria i historia”, 5: 1970, z. 2, s. 205-207; D. Matczak, *Późnobarokowy kościół pobenedyktyński w Sieciechowie-Opactwie*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego”, IX: 1975, s. 369; Z. Pruszyńska, *Mańkowski Szymon*, w: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających : malarze – rzeźbiarze – graficy*, t. V, red. J. Derwojed, Warszawa 1993, s.

338; W. Zdon, *Dydaktyka zbawienia na sklepieniach pobenedyktyńskiego kościoła w opactwie sieciechowskim*, „Arteria : Rocznik Wydziału Sztuk Pięknych Politechniki Radomskiej”, 6: 2008, s. 35-40; R. Stępień, *Herby w kręgu opactwa benedyktynów z Sieciechowa*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”, Seria Nowa, XVIII (XXIX): 2019, s. 180-182, 185-187, il. 6, 10.

Fotografie:

Sieciechów-Opactwo, kościół opacki benedyktynów (ob. parafialny) pw. Wniebowzięcia Najsw. Marii Panny i Dziesięciu Tysięcy Męczenników, dawny refektarz, ściana północna, odkrywki konserwatorskie ornamentalno-emblematicznego obramienia dawnej niszy, 4. ćw. XVII-1. tercja XVIII w. (?), wyk. nieustalony warsztat lokalny z północnej Małopolski (?), fot. MW, 2016

Sieciechów-Opactwo, kościół opacki benedyktynów (ob. parafialny) pw. Wniebowzięcia Najsw. Marii Panny i Dziesięciu Tysięcy Męczenników, widok ogólny wnętrza w kierunku prezbiterium, 1769-1779, kompleksowa polichromia iluzjonistyczna ścian i sklepień oraz ołtarzy, wyk. m.in. Szymon Mańkowski z Warszawy, fot. MW, 2016

Sieciechów-Opactwo, kościół opacki benedyktynów (ob. parafialny) pw. Wniebowzięcia Najsw. Marii Panny i Dziesięciu Tysięcy Męczenników, iluzjonistyczna struktura ołtarza głównego, po 1769, wyk. nieustalony warsztat z Warszawy (?), fot. MW, 2016

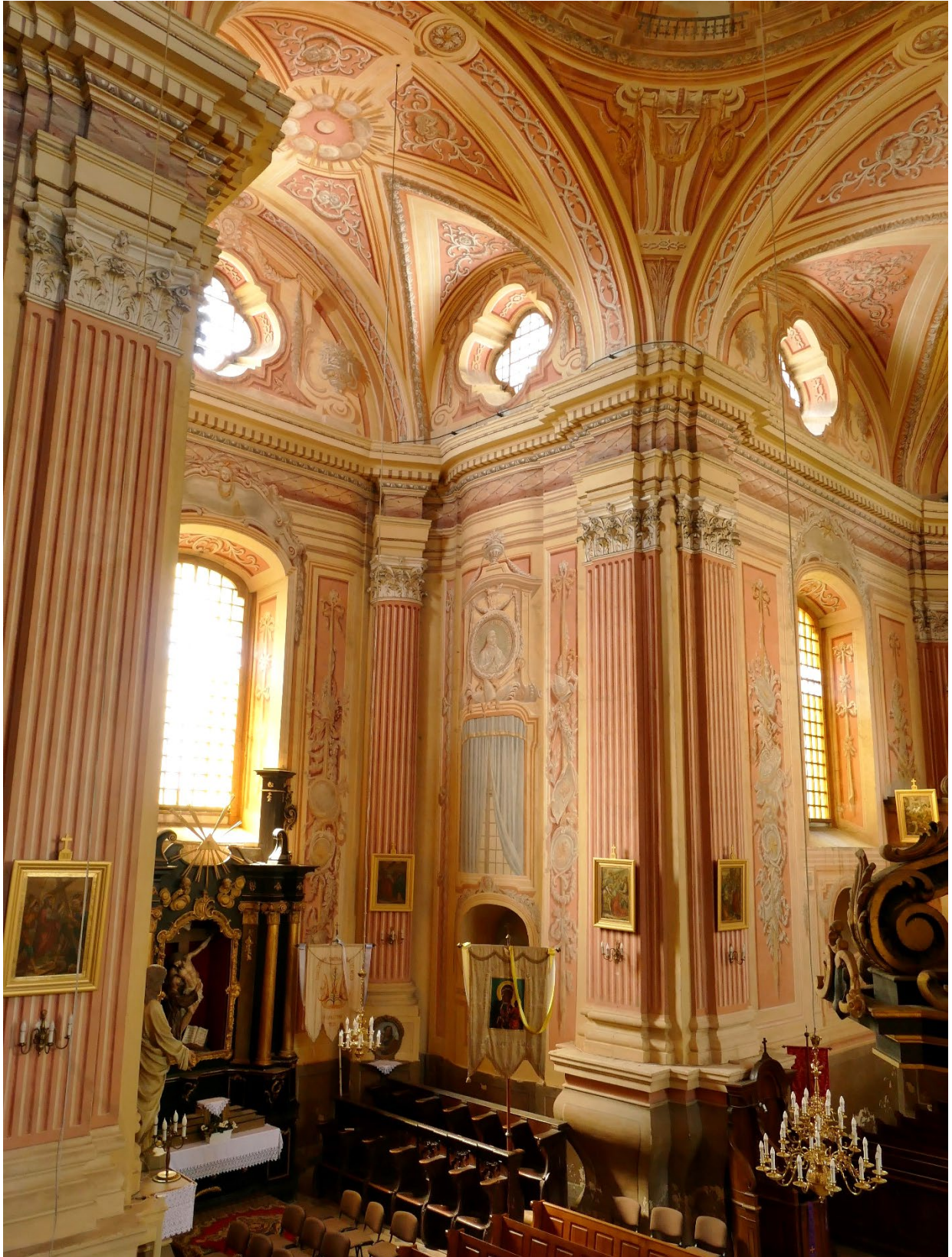

Sieciechów-Opactwo, kościół opacki benedyktynów (ob. parafialny) pw. Wniebowzięcia Najsw. Marii Panny i Dziesięciu Tysięcy Męczenników, polichromia podniebia kopuły ze sceną Apoteozy św. Benedykta z Nursji, po 1769-1779, wyk. Szymon Mańkowski z Warszawy, fot. MW, 2016

Sieciechów-Opactwo, kościół opacki benedyktynów (ob. parafialny) pw. Wniebowzięcia Najsw. Marii Panny i Dziesięciu Tysięcy Męczenników, prezbiterium, ściana wschodnia, medalion z wizerunkiem króla Bolesława I Chrobrego, po 1769-1779, wyk. Szymon Mańkowski z Warszawy, fot. MW, 2016

